

Мін'юст консультує: хто такі присяжні, як ними стати та які справи розглядаються за їх участю?

Статтею 124 Конституції України визначено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

Хто такі присяжні?

Присяжний – це особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Хто може бути присяжним?

Присяжними можуть бути:

- громадяни України;
- віком від 30 до 65 років;
- які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду;
- володіють державною мовою.

Хто не може бути присяжним?

Присяжними не можуть бути:

- особи, визнані судом обмежено дієздатними чи недієздатними, або які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного;
- особи, які мають незняту чи непогашену судимість;
- особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення;
- народні депутати України, члени, Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів, апаратів судів, державні службовці, адвокати, нотаріуси, посадові особи органів місцевого самоврядування, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради правосуддя.

Особа, включена до списку присяжних, зобов'язана повідомити суд про обставини, що унеможливають її участь у здійсненні правосуддя, у разі їх наявності.

Крім того, голова суду увільняє від виконання обов'язків присяжного:

- особу, яка перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у відпустці по догляду за дитиною, а також особу, яка має дітей дошкільного чи молодшого шкільного віку або утримує дітей-інвалідів або членів сім'ї похилого віку;
- керівника або заступника керівника органу місцевого самоврядування;
- особу, яка через свої релігійні переконання вважає для себе неможливою участь у здійсненні правосуддя;
- іншу особу, якщо голова суду визнає поважними причини, на які вона посилається.

До розгляду яких справ залучаються присяжні?

У цивільних справах розглядають справи про:

- обмеження, поновлення цивільної дієздатності особи або визнання недієздатною;
- визнання особи безвісно відсутньою чи померлою;

- усиновлення;
- надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.

У кримінальних справах розглядають справи про злочини, за які передбачено довічне позбавлення волі.

Які обов'язки присяжних?

При розгляді справ у суді присяжні зобов'язані:

- справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства;
- дотримуватися правил суддівської етики,
- виявляти повагу до учасників процесу;
- не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, у тому числі таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання;
- виконувати вимоги та дотримуватися обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції.

Які гарантії мають присяжні?

Гарантії присяжних на час виконання ними обов'язків у суді:

- зарахування часу виконання присяжними обов'язків у суді до трудового стажу*;
- збереження всіх гарантій та пільг за місцем роботи;
- заборона звільнення присяжних з роботи або переведення на іншу роботу без їх згоди;
- виплата винагороди за час проведений в суді;
- відшкодування витрат на проїзд, наймання житла, виплата добових;
- застосування до присяжних заходів безпеки у разі потреби.

**Роботодавець зобов'язаний увільнити присяжного від роботи на час виконання ними обов'язків в суді.*

Які особливості оплати праці присяжних?

Присяжному за час виконання ним обов'язків у суді виплачується винагорода, розрахована виходячи з посадового окладу судді місцевого суду з урахуванням фактично відпрацьованого часу до якого належить:

- ознайомлення присяжного з матеріалами судової справи, в якій він бере участь як присяжний;
- участь присяжного в судовому засіданні;
- перебування присяжного в нарадчій кімнаті;
- час очікування присяжним початку судового засідання, який визначено в процесуальному документі, у разі зміщення графіку засідань у суді (з часу, визначеного у процесуальному документі, до фактичного початку судового засідання).

Виплата винагороди присяжному здійснюється на підставі письмової заяви присяжного.

Як стати присяжним?

- Особа, яка виявила бажання стати присяжним, має звернутися до місцевої ради із заявою про включення до списку присяжних.
Саме органи місцевого самоврядування формують і затверджують список громадян, які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, відповідають вимогам до присяжних та дали згоду бути присяжними.
- У разі відповідності такої особи встановленим у законі вимогам місцева рада своїм рішенням включає її до списку присяжних. Список присяжних направляється у відповідний суд.
- Автоматизована система документообігу суду відбирає присяжних для участі у конкретній справі.
- Присяжний зобов'язаний вчасно з'явитися на запрошення суду для участі в судовому засіданні.
- Неприбуття в судові засідання без поважних причин вважається неповагою до суду, за що передбачено адміністративну відповідальність.
- Суд залучає присяжних до здійснення правосуддя на строк не більше одного місяця на рік або на більший строк для закінчення розгляду справи, розпочатої за їхньою участю.

Більше про інститут присяжних можна дізнатись на сайті проєкту Міністерства юстиції України «Я МАЮ ПРАВО!» <http://pravo.minjust.gov.ua> та за «гарячою» телефонною лінією Державної судової адміністрації України **0 800 501 492**